

ЗАКОН УКРАЇНИ

«Про освіту»

Освіта - основа інтелектуального, культурного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави.

Метою освіти є всебічний розвиток розумових і фізичних здібностей людини як особистості, здатної до етично відповідальної участі у житті суспільства, та забезпечення потреб суспільства у кваліфікованих фахівцях.

Розділ I Загальні положення

Стаття 1. Законодавство України про освіту

Законодавство України про освіту базується на Конституції України і складається з цього Закону, інших актів законодавства України та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 2. Право на освіту

1. Громадяни України мають право на доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних закладах освіти.

Це право забезпечується:

розгалуженою мережею закладів освіти, заснованих на державній та інших формах власності, наукових установ, закладів освіти дорослих;

створенням умов для вибору профілю навчання і виховання відповідно до здібностей, інтересів громадянина;

публічним характером діяльності закладів освіти;

різними формами здобуття освіти (очною, заочною, вечірньою, дуальною, дистанційною, індивідуальною, екстернатною тощо);

підтримкою різних форм здобуття та видів освіти впродовж життя.

2. Держава здійснює соціальний захист осіб, що навчаються, незалежно від форм їх навчання і типів закладів освіти, де вони навчаються, сприяє здобуттю освіти в домашніх умовах.

3. Особа має право здобути ступінь професійної та вищої освіти за кошти державного або місцевого бюджету один раз, крім випадків, передбачених законодавством. Громадяни України, які не завершили навчання за кошти державного або місцевого бюджету для здобуття певного ступеню професійної та вищої освіти, мають право повторно безоплатно здобувати цей ступінь професійної та вищої освіти за умови відшкодування до державного або місцевого бюджету витрачених коштів, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

4. Іноземці, особи без громадянства здобувають освіту в закладах освіти України відповідно до законодавства та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

5. Особа, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має рівне з громадянами України право на освіту.

Стаття 3. Державна політика у сфері освіти

1. Україна визнає освіту пріоритетною сферою соціально-економічного і культурного розвитку суспільства. Фінансове та інституційне забезпечення державою освіти є інвестицією у сталий розвиток суспільства, тож вона має першість при розподілі державних ресурсів.

2. Державна політика у сфері освіти визначається Верховною Радою України відповідно до Конституції України і здійснюється органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

3. Засадами державної політики у сфері освіти є:

її обґрунтованість статистичними даними та науковими дослідженнями;
забезпечення рівності між закладами освіти у питаннях якості освіти;
забезпечення рівного доступу до освіти незалежно від будь-яких обставин та ознак; позитивні дії для забезпечення рівного доступу до освіти;
інституційне відокремлення здійснення функцій контролю (нагляду) та функцій забезпечення діяльності закладів освіти;
прозорість і публічність прийняття та реалізації управлінських рішень;
фінансова, академічна та адміністративна автономія закладів освіти у межах, визначених законодавством;
сприяння навчанню впродовж життя;
інтеграція у міжнародне освітнє та наукове середовище.

4. При формуванні мережі закладів дошкільної та середньої освіти органи управління освітою зобов'язані забезпечити:

максимально можливу рівність якості освіти в усіх державних та комунальних закладах та рівність у доступі до освіти;
достатню кількість місць у закладах освіти державної та комунальної форми власності для забезпечення потреб усіх громадян, які проживають на відповідній території.

Стаття 4. Основні принципи освіти

Основними принципами освіти в Україні є:

гуманізм;
невтручання політичних партій, громадських організацій і релігійних організацій в освіту;
науковий, світський характер освіти;
інтеграція з наукою і виробництвом;
єдність і наступність системи освіти;
свобода у виборі форм здобуття і видів освіти;
навчання впродовж життя.

Стаття 5. Мова освіти

1. Мовою навчання у закладах освіти України є українська мова.

2. Громадянам, які належать до національних меншин, гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних закладах середньої освіти.

3. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування, у першу чергу - англійської мови, у державних і комунальних закладах освіти шляхом:

обов'язкового зазначення у стандартах освіти володіння мовою міжнародного спілкування як складової переліку нормативних компетентностей випускника та її обсягу;

забезпечення за кошти державного і місцевого бюджетів оволодіння та підвищення рівня володіння мовою міжнародного спілкування для педагогічних і науково-педагогічних працівників;

використання мови міжнародного спілкування в освітньому процесі.

4. З метою створення умов для міжнародної академічної мобільності заклад освіти може прийняти рішення про викладання однієї чи кількох дисциплін англійською та/або іншими іноземними мовами.

5. Особливості використання мови навчання на певному рівні освіти визначаються спеціальними законами.

Стаття 6. Освітній процес і громадсько-політична діяльність у закладах освіти

1. Освітній процес у закладах освіти є вільним від втручання політичних партій, громадських організацій та релігійних організацій.

2. Залучення осіб, що навчаються, до участі в політичних акціях і релігійних заходах під час освітнього процесу не допускається.

3. Належність особи до будь-якої політичної партії, релігійної організації, що діють відповідно до Конституції України, не є перешкодою для її участі в освітньому процесі.

4. Особи, що навчаються, та особи, що навчають, можуть створювати у закладах освіти первинні осередки громадських організацій, членами яких вони є.

Стаття 7. Заклади освіти і релігійні організації

Заклади освіти в Україні незалежно від форм власності відокремлені від церкви (релігійних організацій), мають світський характер, крім закладів духовної освіти.

Розділ II. Система освіти

Стаття 8. Форми здобуття та види освіти

1. Особа має право реалізувати право на навчання впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти.

Держава підтримує, визнає та заохочує всі ці види освіти.

2. Формальна освіта здійснюється за освітніми програмами відповідно до визначених цим Законом та іншими нормативними актами рівнів освіти, галузей знань і спеціальностей. Формальна освіта здобувається у закладах освіти, які мають ліцензію.

Формальна освіта передбачає досягнення визначених державними стандартами результатів освіти (засвоєння знань, умінь і навичок). Здобуті результати освіти підтверджуються відповідним документом про освіту в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

3. Неформальна освіта - організоване навчання з метою здобуття нових знань та вмінь, отримання чи підвищення професійних навичок, не передбачає здобуття рівня освіти і отримання документа про освіту, встановленого законодавством України, та здобувається у закладах освіти, установах та організаціях, що не підлягають ліцензуванню та акредитації.

4. Інформальна освіта (самоосвіта) є самоорганізованою та не передбачає інституціолізованих форм.

5. Результати неформальної освіти можуть бути підтверджені у системі формальної освіти у випадках та порядку, встановлених центральним органом виконавчої влади у сфері освіти.

6. Якщо в нормах цього Закону не зазначено інше, термін «освіта» означає формальну освіту.

7. Освіта може здобуватися у денній, заочній, вечірній, дуальній дистанційній, індивідуальній, екстернатній формах. Форми здобуття освіти можуть бути поєднані.

8. Заклади освіти можуть пропонувати різні форми здобуття освіти відповідно до їхніх організаційних можливостей та побажань осіб, що навчаються.

Стаття 9. Рівні освіти

1. У системі формальної освіти існують такі рівні:

дошкільна освіта;

середня освіта;

професійна освіта;

вища освіта.

2. Повна середня освіта розпочинається у віці 6-7 років і складається з:

початкової середньої освіти тривалістю 5 років;

базової середньої освіти тривалістю 4 роки;

профільної середньої освіти тривалістю 3 роки

3. Професійна освіта включає:

первинну професійну освіту, після виконання програм якої присуджується ступінь кваліфікованого робітника;

спеціалізовану професійну освіту, після виконання програм якої присуджується ступінь молодшого спеціаліста.

4. Вища освіта включає:

перший цикл вищої освіти, після виконання програм якого присуджується ступінь бакалавра;

другий цикл вищої освіти, після виконання програм якого присуджується ступінь магістра;

третьому циклу вищої освіти, після виконання програм якого присуджується ступінь доктора філософії.

Стаття 10. Дошкільна освіта

1. Дошкільна освіта і виховання здійснюються у сім'ї, закладах дошкільної освіти та у інші визначені спеціальним законом способи. Метою дошкільної освіти є забезпечення цілісного розвитку дитини шляхом її навчання та піклування про її здоров'я, харчування, безпеку.

2. Держава гарантує право на отримання дошкільної освіти і оплачує її здобуття.

Стаття 11. Заклади дошкільної освіти

1. Прийом дітей у заклади дошкільної освіти проводиться за бажанням батьків або осіб, які їх замінюють.

2. Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, формуючи та підтримуючи мережу закладів дошкільної освіти, забезпечують достатню кількість місць у них для всіх охочих.

Стаття 12. Середня освіта

1. Метою середньої освіти є всебічний розвиток та соціалізація дитини. У процесі здобуття повної середньої освіти особа має засвоїти визначений суспільними потребами обсяг знань, сформувати прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, бути готовою до свідомого життєвого вибору та самореалізації, професійної діяльності та громадянської активності.

2. Держава гарантує усім громадянам право на отримання повної середньої освіти і оплачує її здобуття. Повна середня освіта в Україні є обов'язковою.

3. Профільна середня освіта переважно здобувається у відокремлених закладах освіти. Профільна середня освіта може мати академічне або професійне спрямування. Особа, яка отримує середню профільну освіту за програмою професійного спрямування, одночасно отримує ступінь кваліфікованого робітника.

4. Середня освіта може здобуватися особами в будь-яких формах, визначених законодавством. Вибір форми здобуття середньої освіти дітьми покладається на їхніх батьків або осіб, які їх замінюють, із погодженням з дитиною.

5. Середню освіту особи здобувають на основі освітніх програм, що складаються відповідно до вимог Державного стандарту середньої освіти та затверджуються у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти.

Стаття 13. Заклади середньої освіти

1. Заклади середньої освіти створюються органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, громадянами за наявності необхідної матеріально-технічної, науково-методичної бази, педагогічних кадрів.

2. Мінімальна наповнюваність класів у закладах базової та профільної середньої освіти становить десять осіб. У сільській місцевості на запит територіальної громади можуть відкриватися заклади базової чи профільної середньої освіти із середньою наповнюваністю класів менше десяти осіб за умови, що територіальна громада надає повне матеріально-технічне забезпечення цього закладу, а максимально допустимі видатки шкільної субвенції з розрахунку на одного учня, затверджені Кабінетом Міністрів України, повністю забезпечують оплату праці педагогічних працівників.

3. Для здобуття середньої освіти можуть створюватися вечірні (змінні) школи, а також класи, групи з очною, заочною формами навчання при закладах середньої освіти.

4. Охочім надається право і створюються умови для прискореного закінчення школи, складання іспитів екстерном.

Стаття 14. Професійна освіта

1. Професійна освіта спрямована на формування і розвиток професійних та загальних знань, умінь і навичок осіб, необхідних для трудової діяльності за певною професією (групою професій) чи спеціальністю, що завершується здобуттям певного кваліфікаційного рівня.

2. Професійна освіта здобувається на базі повної середньої освіти або базової середньої освіти.

3. Здобуття професійної освіти на основі базової середньої освіти відбувається з одночасним здобуттям повної середньої освіти.

4. Заклади професійної освіти здійснюють підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації громадян за кошти державного та місцевих бюджетів, а також за угодами з підприємствами, об'єднаннями, установами, організаціями, окремими громадянами.

5. Навчання особи у закладі професійної освіти на основі повної середньої освіти може оплачувати підприємство, установа, організація на підставі тристоронньої угоди про навчання та подальше працевлаштування.

6. Особа, яка отримала ступінь кваліфікованого робітника, може продовжити навчання за суміжною спеціальністю за скороченою програмою підготовки для отримання ступеня молодшого спеціаліста.

Стаття 15. Заклади професійної освіти

1. Заклад професійної освіти утворюється для провадження освітньої та інших видів діяльності на певних рівнях професійної освіти.

2. Заклади професійної освіти створюються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти та органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, громадянами за наявності необхідної матеріально-технічної, науково-методичної бази, педагогічних кадрів. Заклад професійної освіти набуває статусу юридичної особи з дня його державної реєстрації у порядку, встановленому законом для державної реєстрації юридичних осіб.

3. При формуванні мережі державних і комунальних закладів професійної освіти проводяться консультації з відповідними об'єднаннями роботодавців та професійними асоціаціями.

Стаття 16. Вища освіта

1. Вища освіта забезпечує здобуття громадянами наукової і професійної (теоретичної та практичної) підготовки відповідно до їхніх інтересів і здібностей.

2. Держава створює громадянам України умови для реалізації їхнього права на здобуття вищої освіти, зокрема, через фінансування закладів вищої освіти.

3. Прийом громадян до закладів вищої освіти проводиться на конкурсній основі відповідно до здібностей незалежно від форми власності закладу освіти та джерел плати за навчання.

4. Забороняється встановлювати пільги при вступі до закладів вищої освіти, зокрема, у вигляді права на вступ поза конкурсом. Для забезпечення доступу до вищої освіти осіб, котрі потребують додаткової соціальної підтримки та котрі не потрапили за конкурсом на навчання за кошти державного бюджету, держава може оплачувати вартість навчання за умовами, встановленими для осіб, що навчаються за контрактом, після проходження ними конкурсу на вступ до закладів вищої освіти. Порядок та обсяги державного фінансування вищої освіти для осіб, що потребують додаткової соціальної підтримки, визначає Кабінет Міністрів України.

5. Перший цикл вищої освіти, після виконання програм якого присуджується ступінь бакалавра, здобувається на основі повної середньої освіти або ступеня професійної освіти.

6. Другий цикл вищої освіти, після виконання програм якого присуджується ступінь магістра, здобувається на основі бакалаврського рівня вищої освіти.

За спеціальностями медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямування магістерський рівень здобувається на основі повної середньої освіти у результаті виконання освітньої програми, обсяг якої становить 300-360 кредитів ЄКТС.

7. Третій цикл вищої освіти, після виконання програм якого присуджується ступінь доктора філософії, здобувається на основі магістерського рівня вищої освіти.

8. За результатами публічного захисту наукових досягнень у вигляді дисертації або опублікованої монографії, або за сукупністю статей, опублікованих у вітчизняних і міжнародних рецензованих наукових виданнях, особі може бути присуджений науковий ступінь доктора наук. Отримання ступеня доктора наук засвідчує високий рівень наукових досягнень особи.

Стаття 17. Заклади вищої освіти

1. Заклади вищої освіти провадять освітню та наукову діяльність.

2. Заклади вищої освіти державної форми власності заснуються, ліквідовуються чи реорганізуються за рішенням Кабінету Міністрів України. Кабінет Міністрів України безпосередньо або через уповноважений ним орган здійснює права засновника.

3. Заклади вищої освіти комунальної форми власності заснуються, ліквідовуються чи реорганізуються за рішенням обласних рад, Київської та Севастопольської міських рад.

4. Заклади вищої освіти приватної форми власності заснуються, реорганізуються чи ліквідовуються за рішенням їх засновників (фізичних та/або юридичних осіб).

5. Заклади вищої освіти отримують державне фінансування на підготовку фахівців та наукову діяльність на конкурсних засадах. При наданні державного фінансування враховується якість освіти та наукової роботи, зацікавленість абітурієнтів, потреби національного та регіональних ринків праці та інші фактори.

6. Заклади вищої освіти, що отримують державне фінансування, здійснюють свою діяльність на основі контракту з центральним органом виконавчої влади у сфері освіти, в якому, зокрема, вказуються стратегічні напрями підготовки фахівців та проведення наукових досліджень.

Стаття 18. Наукова діяльність у системі вищої освіти

1. Науково-дослідна робота здійснюється науковими колективами, окремими вченими за договорами, контрактами, замовленнями, програмами, проектами. Для цього створюються наукові, науково-технічні, науково-виробничі й інші дослідницько-інноваційні підрозділи, проектні команди, об'єднання, асоціації, технологічні парки, центри нових інформаційних технологій, науково-технічної творчості тощо.

2. Для отримання державного фінансування на наукову діяльність заклад вищої освіти та орган, уповноважений законом розподіляти державне фінансування наукової діяльності, укладають договір, що має, зокрема, регулювати питання комерціалізації наукових досягнень.

3. Дохід, отриманий від комерціалізації результатів наукових досліджень, спрямовується на розвиток закладу вищої освіти.

Стаття 19. Документи про освіту

1. Після успішного завершення навчання у акредитованому закладі освіти (освітній програмі) видається відповідний документ про освіту встановленого зразка.

2. Зразки документів про освіту затверджуються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти.

3. Інформація про видані документи про освіту вноситься до Єдиного державного реєстру документів про освіту.

Стаття 20. Позашкільна освіта

1. Позашкільна освіта спрямовується на розвиток здібностей і талантів дітей та молоді, здобуття первинних професійних навичок і вмінь, необхідних для подальшої самореалізації та професійної діяльності.

2. Позашкільна освіта та виховання здійснюються закладами освіти, сім'єю, трудовими колективами, громадськими організаціями, товариствами, фондами тощо і ґрунтуються на принципі добровільності вибору типів закладів, видів діяльності.

3. Держава забезпечує умови для одержання учнями і молоддю позашкільної освіти.

4. Фінансування позашкільної освіти здійснюється за кошти державного і місцевого бюджетів, батьків дітей або їх законних представників, з інших джерел, не заборонених законодавством. За кошти державного і місцевого бюджетів можуть фінансуватися лише акредитовані освітні програми.

5. Для здійснення освітньої діяльності закладам позашкільної освіти надаються спортивні об'єкти, культурні, оздоровчі та інші заклади безкоштовно та на пільгових умовах. Порядок їх надання визначається місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Стаття 21. Освіта дорослих як складова навчання впродовж життя

1. Освіта дорослих – це усі форми здобуття та види освіти після завершення формальної освіти задля особистісного розвитку та професійного зростання через оновлення, розвиток і набуття нових знань, умінь та навичок. Освіта дорослих є складовою навчання впродовж життя.

2. Держава створює умови для реалізації принципу навчання впродовж життя.

3. Для надання освіти дорослим можуть створюватися спеціалізовані заклади, установи, організації різних форм власності та організаційно-правових форм.

4. Освіта дорослих фінансується за кошти державного бюджету, місцевих бюджетів, роботодавців, тих, хто навчається, інших фізичних та юридичних осіб.

5. Держава гарантує фінансування освіти дорослих для осіб, які потребують перекваліфікації у зв'язку зі станом здоров'я або через втрату актуальності здобутої раніше професії внаслідок технологічного розвитку.

6. Держава фінансує освіту дорослих за спеціальностями, котрі визначені пріоритетними для економічного розвитку у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

7. Працівники підприємств, установ, організацій усіх форм власності під час навчання за освітніми програмами для дорослих мають право на відповідний режим роботи, додаткову відпустку та пільги згідно з законодавством.

Стаття 22. Освіта осіб з особливими потребами.

1. Держава створює правові, економічні, політичні, соціальні, психологічні та інші умов для забезпечення прав і можливостей осіб з особливими потребами нарівні з іншими громадянами в отриманні якісної освіти, з урахуванням індивідуальних можливостей, здібностей та інтересів, а також виявленні, усуненні перепон і бар'єрів, що перешкоджають забезпеченню прав і задоволенню їх потреб у сфері освіти.

2. Професійна підготовка або перепідготовка осіб з особливими потребами здійснюється з урахуванням медичних показань і протипоказань для наступної

трудової діяльності. Вибір форм і методів професійної підготовки провадиться згідно з висновками медико-соціальної експертизи.

3. При навчанні, професійній підготовці або перепідготовці осіб з особливими потребами поряд із загальними допускається застосування альтернативних форм організації навчання.

4. Заклади освіти надають освітні послуги особам з особливими потребами нарівні з іншими громадянами, у тому числі шляхом створення належного кадрового, матеріально-технічного забезпечення та забезпечення доцільного пристосування, що враховує індивідуальні потреби особи з особливими потребами.

5. Виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти та Програми загальноосвітньої школи стосовно дітей з особливими потребами забезпечується з урахуванням їхніх нахилів, здібностей, індивідуальних психічних і фізичних можливостей та у тій формі, яка для кожної дитини є найбільш адекватною та оптимальною.

Стаття 23. Інтеграція осіб з особливими потребами в загальноосвітній простір та інклюзивне навчання.

1. Заклади дошкільної та середньої освіти можуть створювати у своєму складі спеціальні та інклюзивні групи та класи для навчання дітей з особливими потребами.

2. Заклади дошкільної та середньої освіти зі спеціальними та інклюзивними групами та класами для навчання дітей з особливими потребами створюють спеціальні умови для їх корекційного освітнього процесу

3. Діти з вадами слуху, зору, опорно-рухового апарату та іншими порушеннями психофізичного розвитку у закладах освіти забезпечуються засобами індивідуальної корекції та технічними засобами реабілітації в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

4. Зарахування дітей з особливими потребами до групи та класу з інклюзивною формою навчання не може порушувати права інших учнів на ефективне навчання та засвоєння навчального матеріалу.

5. Утримання вихованців, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, у спеціальних закладах середньої освіти (школах-інтернатах) здійснюється за рахунок держави.

6. Зарахування та добір дітей для навчання у спеціальних закладах середньої освіти (школах-інтернатах), їх переведення з одного типу таких закладів освіти до іншого проводиться за висновком відповідних психолого-медико-педагогічних консультацій у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти.

7. Держава забезпечує безкоштовне харчування дітей з особливими потребами, які навчаються у спеціальних і інклюзивних класах закладів середньої освіти, протягом усього періоду навчання у закладі середньої освіти.

Стаття 24. Психологічна служба в системі освіти

У системі освіти діє державна психологічна служба. Психологічне забезпечення освітнього процесу в закладах освіти здійснюють практичні психологи. За своїм статусом практичні психологи належать до педагогічних працівників.

Стаття 25. Соціально-педагогічний патронат у системі освіти

Соціально-педагогічний патронат у системі освіти сприяє взаємодії закладів освіти, сім'ї і суспільства у вихованні дітей, їх адаптації до умов соціального середовища, забезпечує консультативну допомогу батькам, особам, які їх замінюють. Педагогічний патронат здійснюється соціальними педагогами. За своїм статусом соціальні педагоги належать до педагогічних працівників.

Стаття 26. Організація медичного обслуговування у системі освіти

Організація безкоштовного медичного обслуговування в системі освіти забезпечується місцевими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, здійснюється закладами центрального органу виконавчої влади у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я, відомчими закладами охорони здоров'я відповідно до законодавства.

Стаття 27. Забезпечення безпечних і нешкідливих умов навчання, праці та виховання

Забезпечення безпечних і нешкідливих умов навчання, праці та виховання у закладах освіти покладається на їх власника або уповноважений ним орган, керівника закладу освіти.

Розділ II. Зміст освіти

Стаття 28. Державні стандарти освіти

1. Систему державних стандартів освіти в Україні складають стандарти освітньої діяльності та стандарти змісту освіти. Там, де не зазначено іншого, під стандартами освіти мають на увазі державні стандарти.

2. Стандарти освіти розробляються для кожного рівня освіти. Стандарти освіти для професійної та вищої освіти розробляються для кожної спеціальності та для різних ступенів підготовки.

3. Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти організовує розробку стандартів освіти за участі фахівців та затверджує їх.

4. Стандарт освітньої діяльності - це сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного (програмного) забезпечення освітнього процесу.

5. Стандарт змісту освіти - перелік вимог до змісту, обсягів та результатів освітнього процесу.

6. Стандарти змісту освіти для всіх рівнів повинні визначати перелік обов'язкових результатів навчання (знань, умінь та компетентностей, якими повинен володіти випускник).

7. Стандарт змісту професійної та вищої освіти має визначати як загальноосвітні, так і специфічні для відповідної спеціальності знання, вміння та компетентності.

8. Стандарт змісту дошкільної та середньої освіти визначає також загальні вимоги щодо структури навчального плану.

9. Стандарти освіти мають відповідати найсучаснішим досягненням людства в сфері освіти та науки та бути доступними громадськості шляхом опублікування в офіційних друкованих виданнях та на офіційному сайті центрального органу виконавчої влади в сфері освіти.

10. Відповідність освітнього процесу державним стандартам і вимогам визначається шляхом ліцензування, інспектування та акредитації закладів освіти і освітніх програм у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 29. Освітня програма

1. Освітня програма - це програма навчання, створена закладом освіти чи центральним органом виконавчої влади у сфері освіти, що визначає:

вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за програмою;

обсяг навчального навантаження;

перелік навчальних предметів (дисциплін) та логічну послідовність їх вивчення;

очікувані результати навчання випускника.

2. Вимоги до результатів навчання за освітніми програмами формальної освіти можуть встановлюватися стандартами освіти.

3. Заклад освіти у межах своєї автономії на підставі освітньої програми розробляє навчальний план, який визначає:

перелік та обсяг навчальних дисциплін (предметів) і послідовність їх вивчення;

форми проведення навчальних занять;

графік освітнього процесу;

форми поточного і підсумкового контролю.

Стаття 30. Національна рамка кваліфікацій

1. Національна рамка кваліфікацій – це системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів.

2. Національна рамка кваліфікацій є базовим кваліфікаційним стандартом, що:

забезпечує єдність системи, зв'язок між її рівнями та координування;

сприяє наступності освітніх програм, виходячи з концепції навчання впродовж життя;

сприяє визнанню знань, умінь і компетентностей, отриманих в результаті неформальної освіти;

сприяє міжнародній мобільності робітників та студентів шляхом зіставлення національних кваліфікацій з кваліфікаціями інших країн;

переорієнтує освітній процес на результати навчання.

3. Національна рамка кваліфікацій розробляється із залученням об'єднань організацій роботодавців і затверджується у порядку, визначеному законодавством.

Стаття 31. Галузеві рамки кваліфікацій

1. Для конкретизації опису кваліфікаційних рівнів у термінах компетентностей, що характерні для кваліфікацій певної галузі знань або виду економічної діяльності, можуть розроблятися галузеві рамки кваліфікацій.

2. Кваліфікаційні рівні галузевих рамок кваліфікацій ставляться у відповідність до кваліфікаційних рівнів Національної рамки кваліфікацій.

3. Галузеві рамки кваліфікацій затверджуються центральними органами виконавчої влади у відповідних сферах освіти та економічної діяльності.

Стаття 32. Забезпечення якості освіти

Забезпечення якості освіти відбувається шляхом оцінювання якості освіти, розробки рекомендацій з її підвищення та впровадження цих рекомендацій.

Оцінювання якості освіти відбувається при акредитації закладу освіти чи освітньої програми (зовнішнє оцінювання) та шляхом самооцінювання (внутрішнє оцінювання).

Заклади освіти повинні здійснювати щорічну оцінку власної діяльності. Критерії та процедура оцінки розробляються закладом освіти. При проходженні акредитації закладу освіти процедура самооцінювання якості освіти підлягає перевірці поруч з іншими критеріями.

Результати зовнішньої та внутрішньої оцінки якості освіти мають бути оприлюднені на офіційному сайті закладу освіти (за умови його відсутності - на офіційному сайті органу управління освітою, якому підпорядкований даний заклад).

Особливості забезпечення якості освіти на кожному освітньому рівні визначаються спеціальними законами.

Розділ IV. Учасники освітнього процесу

Стаття 33. Права і обов'язки осіб, які навчаються

1. Особам, які навчаються, держава гарантує право на:
здобуття якісної освіти у системі формальної освіти;
вільний вибір закладу освіти і форми здобуття освіти;
академічну мобільність;
додаткову відпустку за місцем роботи, скорочений робочий час та інші пільги, передбачені законодавством для осіб, які поєднують роботу з навчанням;
навчання впродовж життя;

користування навчальною, науковою, виробничою, культурною, спортивною, побутовою, оздоровчою інфраструктурою закладу освіти;

свободу шукати, одержувати і передавати будь-яку інформацію та ідеї в усній, письмовій, друкованій та електронній формі;

участь та свободу в науково-дослідній, науково-технічній, літературній, художній і творчій діяльності;

свободу думки, совісті та релігії;

свободу асоціацій та мирних зборів;

особисту або через своїх представників участь у громадському самоврядуванні та управлінні закладом освіти;

безпечні й нешкідливі умови навчання та праці;

особливі умови для здобуття освіти (для осіб з особливими потребами та з соціально незахищених категорій населення);

забезпечення стипендіями, гуртожитками, інтернатами в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

захист від будь-яких форм експлуатації, фізичного та психічного насильства, дискримінації на підставі кольору шкіри, політичних, релігійних чи інших переконань, статі, гендеру, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, сімейного та майнового стану, місця проживання та інших ознак.

2. На час виробничого навчання і практики учням та студентам забезпечуються робочі місця, безпечні та нешкідливі умови праці відповідно до програм виробничого навчання і практики та угод між закладами освіти та підприємствами, установами, організаціями, що надають місця для проходження виробничого навчання і практики. Під час проходження виробничого навчання і практики забороняється використовувати працю учнів і студентів для цілей, не передбачених програмою виробничого навчання та практики.

3. Підприємства, установи й організації, що надають місця для проходження виробничого навчання і практики, користуються податковими пільгами відповідно до законодавства.

4. Особи, які навчаються, зобов'язані:

дотримуватися принципу академічної доброчесності;

виконувати вимоги освітньої програми і навчального плану, зокрема систематично і глибоко оволодівати знаннями, практичними навичками, професійною майстерністю;

дотримуватись статуту та правил внутрішнього розпорядку закладу освіти.

Стаття 34. Права і обов'язки батьків та осіб, які їх замінюють

1. Батьки та особи, які їх замінюють, мають право:

обирати заклад освіти або іншу форму навчання для своїх неповнолітніх дітей;

обирати і бути обраними до органів громадського управління закладів освіти;

звертатись до органів управління освітою з питань освіти дітей;

захищати у відповідних органах управління освітою та в суді законні інтереси своїх дітей;

отримувати повну інформацію про діяльність навчального закладу, результати навчання дитини та результати оцінювання якості освіти у закладі освіти;

ознайомлюватися з освітнім процесом, відвідувати навчальні заняття без втручання в освітній процес у порядку, передбаченому статутом закладу освіти.

2. Виховання в сім'ї є першоосновою розвитку дитини як особистості. На кожного з батьків покладається однакова відповідальність за освіту і розвиток дитини.

3. Батьки та особи, які їх замінюють, зобов'язані:

забезпечити здобуття дітьми дошкільної та повної середньої освіти у закладах освіти або в домашніх умовах відповідно до вимог державних стандартів освіти щодо її змісту, рівня та обсягу;

виховувати повагу до законів, прав, свобод та гідності людини;

постійно дбати про фізичне і психічне здоров'я дітей, створювати належні умови для розвитку їхніх природних здібностей;
поважати гідність дитини.

Стаття 35. Загальні вимоги до осіб, які навчають

1. Педагогічною діяльністю можуть займатися особи, які мають відповідну вищу освіту та фізичний і психологічний стан, що дозволяє виконувати посадові обов'язки.

2. Педагогічну діяльність у закладах освіти здійснюють педагогічні працівники, у закладах вищої освіти – педагогічні та науково-педагогічні працівники. Перелік посад науково-педагогічних і педагогічних працівників закладів освіти встановлюється Кабінетом Міністрів України.

3. Педагогічні та науково-педагогічні працівники приймаються на роботу шляхом укладення трудового договору, в тому числі у формі контракту, за результатами конкурсного відбору, що проводиться у порядку встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти.

4. Для роботи у закладах дошкільної, середньої, позашкільної та професійної освіти на посаді педагогічного працівника особа має пройти державну сертифікацію.

5. Інші кваліфікаційні вимоги до осіб, які навчають, визначаються законодавством.

Стаття 36. Державна сертифікація педагогічних працівників

1. Сертифікація педагогічних працівників проводиться з метою оцінювання здатності здійснювати педагогічну діяльність в системі дошкільної, середньої, позашкільної чи професійної освіти у відповідності до професійних стандартів педагогічної діяльності. Порядок проходження сертифікації та професійні стандарти педагогічної діяльності затверджує центральний орган виконавчої влади у сфері освіти.

2. За результатами сертифікації педагогічному працівнику присвоюється певна кваліфікаційна категорія. Кваліфікаційними категоріями педагогічних працівників є: педагог-стажист, педагог другої категорії, педагог першої категорії, педагог вищої категорії.

3. Педагогічні працівники зобов'язані щоп'ять років проходити повторну сертифікацію, за результатами якої підтверджувати кваліфікаційну категорію або отримувати вищу. У разі не проходження сертифікації або неспроможності підтвердити присвоєну раніше кваліфікаційну категорію особа відстороняється від педагогічної діяльності.

4. При сертифікації для роботи у закладах дошкільної, середньої, позашкільної освіти перевіріці підлягають знання та навички зі змісту та методики навчання і знання з предмету (предметів), котрі планує викладати педагогічний працівник.

5. При сертифікації для роботи у закладах професійної освіти перевіріці підлягають знання та вміння з методики навчання.

6. Право проходити сертифікацію мають лише особи з вищою освітою.

7. За результатами сертифікації особі видається сертифікат строком на 5 років.

8. Особа, яка упродовж трьох останніх років не здійснювала педагогічну діяльність, може бути призначена на посаду педагогічного працівника лише після успішного проходження повторної сертифікації.

9. Заклад освіти при прийомі на роботу встановлює вимоги до рівня кваліфікації особи за результатами сертифікації.

Стаття 37. Обов'язки та відповідальність педагогічних і науково-педагогічних працівників

1. Педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані:

постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну ерудицію;

забезпечувати умови для засвоєння особами, що навчаються, навчальних програм на рівні обов'язкових вимог щодо змісту, рівня та обсягу освіти, сприяти розвитку їхніх здібностей;

дотримуватися педагогічної етики, поважати гідність дитини, учня, студента; захищати дітей, молодь від будь-яких форм фізичного або психічного насильства.

2. Педагогічним, науково-педагогічним, науковим працівникам забороняється закликати чи спонукати осіб, які навчаються, до дій, що суперечать Конституції та законодавству України.

Стаття 38. Робочий час педагогічних і науково-педагогічних працівників

1. Робочий час науково-педагогічного працівника включає час виконання ним навчальної, методичної, наукової, організаційної роботи.

2. Робочий час педагогічного працівника включає час виконання ним навчальної, методичної, організаційної роботи та інших трудових обов'язків.

3. Обсяг та перелік видів роботи педагогічних та науково-педагогічних працівників встановлюється закладом освіти та закріплюється у трудовому договорі у межах, визначених законодавством.

4. Максимальний обсяг навчального навантаження педагогічних та науково-педагогічних працівників на одну ставку встановлюється законодавством.

5. Норми часу навчальної, методичної, організаційної, а для закладів вищої освіти також наукової роботи визначаються колегіальним органом управління закладом освіти в межах, встановлених законодавством.

6. Залучення науково-педагогічних і педагогічних працівників до роботи, не передбаченої трудовим договором, може здійснюватися лише за їх згодою або у випадках, передбачених законодавством.

Стаття 39. Державні гарантії у сфері освіти

1. Держава забезпечує здобуття початкової освіти за місцем проживання дитини. Відповідна територіальна громада безпосередньо або через свій представницький орган (раду) має право прийняти обґрунтоване рішення про доцільність здобуття дітьми початкової середньої освіти у закладі освіти іншого населеного пункту.

2. Держава забезпечує підручниками, в тому числі в електронному вигляді, осіб, які навчаються у закладах середньої освіти в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

3. Особи, які навчаються у закладах середньої освіти, проживають у сільській місцевості й потребують підвезення до закладу освіти і у зворотному напрямку, забезпечуються таким підвезенням за кошти державного та місцевих бюджетів.

4. Особи, які навчаються у державних і комунальних закладах середньої освіти не за місцем проживання, на період навчання забезпечуються безкоштовними гуртожитками відповідно до порядку, визначеного Кабінетом Міністрів України.

5. Органи місцевого самоврядування можуть забезпечувати пільговий проїзд учнів, вихованців, студентів та педагогічних працівників до місця навчання і додому у порядку та розмірах, визначених органами місцевого самоврядування, та передбачають на це відповідні видатки з місцевих бюджетів.

6. Органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади забезпечують безкоштовним гарячим харчуванням дітей, які навчаються у 1-4 класах державних і комунальних закладів середньої освіти, на запит батьків їхніх батьків, та дітей з малозабезпечених та багатодітних сімей, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які навчаються у закладах професійної освіти.

7. Особи, які навчаються у державних і комунальних закладах професійної освіти, на період навчання забезпечуються гуртожитками, стипендіями, спеціальним одягом у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

8. Особи, які навчаються у державних і комунальних закладах вищої освіти, на період навчання забезпечуються гуртожитками та стипендією у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

9. Особам, які навчаються у закладах вищої освіти та мають особливі успіхи у навчанні й науковій діяльності, надається фінансова підтримка для продовження навчання, стажування чи наукової діяльності у зарубіжних закладах вищої освіти за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та (або) коштів закладу вищої освіти, де вони здобувають освіту. Норми і порядок надання такої фінансової підтримки визначаються Кабінетом Міністрів України.

10. Держава забезпечує педагогічним та науково-педагогічним працівникам:
належні умови праці, відпочинку, медичне обслуговування;
оплату підвищення кваліфікації впродовж п'ятирічного циклу;
правовий, соціальний, професійний захист;
встановлення доплат до посадових окладів (ставок заробітної плати) за наукові ступені, вчені звання та кваліфікаційні категорії;
щомісячну виплату надбавок за вислугу років у відсотках до посадового окладу (ставки заробітної плати) залежно від стажу педагогічної роботи у розмірах, що встановлюються законодавчими та нормативними актами;
надання педагогічним працівникам щорічної грошової винагороди в розмірі до одного посадового окладу (ставки заробітної плати) за сумлінну працю, зразкове виконання службових обов'язків;
виплату педагогічним і науково-педагогічним працівникам допомоги на оздоровлення у розмірі місячного посадового окладу (ставки заробітної плати) при наданні щорічної відпустки;
надання пільгових довготермінових кредитів на будівництво (реконструкцію) і придбання житла.

11. Держава забезпечує встановлення науково-педагогічним, педагогічним та іншим категоріям працівників закладів освіти посадових окладів на основі Єдиної тарифної сітки у розмірі, що перевищує законодавчо встановлений розмір

мінімальної заробітної плати, та у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

12. У разі захворювання педагогічного чи науково-педагогічного працівника, яке унеможлиблює виконання ним професійних обов'язків і обмежує можливість перебування у колективі осіб, які навчаються, або тимчасового переведення за цих чи інших обставин на іншу роботу чи проходження військової служби за призовом під час мобілізації за ним зберігається попередній середній заробіток. У разі хвороби або каліцтва попередній середній заробіток виплачується до відновлення працездатності або встановлення інвалідності.

13. Педагогічним працівникам, які працюють у сільській місцевості і селищах міського типу, а також пенсіонерам, які раніше працювали педагогічними працівниками в цих населених пунктах і проживають у них, держава відповідно до законодавства забезпечує безплатне користування житлом з опаленням і освітленням у межах встановлених норм. Пільги на безплатне користування житлом з опаленням та освітленням, передбачені абзацом першим цього пункту, надаються за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Вони мають право на безплатне одержання у власність земельної ділянки в межах земельної частки (паю) члена сільськогосподарського підприємства, сільськогосподарської установи та організації, розташованих на території відповідної ради, із земель сільськогосподарського підприємства, сільськогосподарської установи та організації, що приватизуються, або земель запасу чи резервного фонду, але не більше норм безплатної передачі земельних ділянок громадянам, встановлених законом для ведення особистого селянського господарства.

Дія абзацу другого цієї частини не поширюється на громадян, які раніше набули право на земельну частку (пай) та земельні ділянки для ведення особистого

підсобного господарства чи для ведення особистого селянського господарства, крім випадків успадкування права на земельну частку (пай), земельні ділянки для ведення особистого підсобного господарства чи для ведення особистого селянського господарства відповідно до закону.

14. Педагогічним та науково-педагогічним працівникам за рахунок коштів закладів освіти може надаватися матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань.

15. За особливі трудові заслуги педагогічні та науково-педагогічні працівники можуть бути нагороджені державними нагородами, представлені до присудження державних премій України, відзначені знаками, грамотами, іншими видами морального та матеріального заохочення.

Розділ V Управління у сфері освіти

Стаття 40. Управління у сфері освіти

1. Системою освіти управляють органи державної влади і місцевого самоврядування.

2. Органи управління освітою і місцевого самоврядування діють у межах повноважень, визначених законодавством.

Стаття 41. Органи управління освітою

До органів управління освітою в Україні належать:

Кабінет Міністрів України

центральний орган виконавчої влади у сфері освіти;

центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковані заклади вищої освіти;

центральний орган виконавчої влади, що здійснює нагляд (контроль) у сфері освіти;

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти;

місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Стаття 42. Повноваження Кабінету Міністрів України

Кабінет Міністрів України:

вживає заходів щодо забезпечення конституційного права кожної особи на освіту;

забезпечує розробку та впровадження державної політики у сфері освіти;

затверджує стратегію розвитку освіти України;

затверджує та виконує державні цільові програми у сфері освіти;

безпосередньо або через уповноважений ним орган здійснює права засновника закладів освіти державної форми власності;

визначає механізми розподілу шкільної субвенції та державного фінансування професійної, вищої освіти та стипендійного фонду;

визначає порядок розподілу шкільної субвенції між закладами середньої освіти, що знаходяться у державній і комунальній власності;

затверджує державні пріоритети у підготовці фахівців, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у розрізі галузей знань;

затверджує перелік галузей знань та спеціальностей для підготовки фахівців у вищій та професійній освіті;

затверджує перелік посад науково-педагогічних і педагогічних працівників навчальних закладів.

на конкурсних засадах призначає на посаду Освітнього омбудсмена;

спрямовує та координує роботу центрального органу виконавчої влади у сфері освіти та інших органів виконавчої влади, здійснює постійний контроль за їх діяльністю та за дотриманням ними законодавства України;

здійснює інші повноваження, що передбачені спеціальними законами.

Стаття 43. Повноваження центрального органу виконавчої влади у сфері освіти

1. Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти:

бере участь у формуванні освітньої політики;

впроваджує освітню політику;

розробляє стратегію розвитку освіти, державні цільові програми у сфері освіти;

здійснює нормативно-правове забезпечення функціонування закладів освіти;

здійснює аналіз та прогнозування розвитку системи освіти;

готує щорічний звіт про стан і перспективи розвитку системи освіти України, який має бути представлений на розгляд Верховної Ради України;

аналізує роботу закладів освіти щодо дотримання ними нормативно-правових актів у галузі освіти;

забезпечує проведення моніторингу якості освіти;

організовує збір та обробку освітньої статистики, забезпечує функціонування Єдиної державної електронної бази з питань освіти;

затверджує державні стандарти освіти;

здійснює міжнародне співробітництво у сфері освіти;

затверджує порядок визнання здобутих в іноземних закладах освіти документів про освіту;

затверджує форму і зміст документів про освіту державного зразка;

формує пропозиції щодо обсягу шкільної субвенції, державного фінансування професійної і вищої освіти та стипендійного фонду;

розподіляє освітню субвенцію та державне фінансування професійної, вищої освіти та стипендійного фонду;

здійснює методичне забезпечення функціонування закладів дошкільної та середньої освіти;

спільно з центральним органом виконавчої влади, відповідальним за здійснення економічної політики, подає на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо державних пріоритетів у підготовці фахівців, науково-

педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у розрізі галузей знань;

розробляє та затверджує умови прийому до закладів професійної та вищої освіти;

затверджує ліцензійні умови та порядок ліцензування закладів освіти;

здійснює в установленому порядку ліцензування закладів професійної, вищої освіти та навчання впродовж життя незалежно від форми власності та підпорядкування;

формує та забезпечує функціонування системи сертифікації педагогічних кадрів, забезпечує умови для підвищення їхньої кваліфікації;

організовує та фінансує забезпечення закладів освіти підручниками у необхідній кількості;

погоджує призначення керівників обласних органів управління освітою;

контролює відповідність роботи органів управління освітою державній політиці у сфері освіти та ефективність управління закладами освіти;

визначає порядок проведення інспекції та акредитації закладів освіти (освітніх програм), інших заходів контролю якості освіти;

визначає порядок роботи органів управління освітою з питань видачі ліцензій та сертифікатів про акредитацію підпорядкованим їм закладів освіти;

визначає порядок створення та діяльності центрів сертифікації кваліфікацій, здобутих у системі неформальної та інформальної освіти;

здійснюють функції засновника стосовно закладів освіти державної форми власності;

здійснює інші повноваження відповідно до законодавства.

2. Акти центрального органу виконавчої влади у сфері освіти, прийняті у межах його повноважень, є обов'язковими до виконання центральними органами виконавчої влади, яким підпорядковані заклади освіти, органами виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері освіти, місцевими органами виконавчої

влади та органами місцевого самоврядування, підпорядкованими їм органами управління освітою, закладами освіти незалежно від форм власності.

Стаття 44. Повноваження центральних органів виконавчої влади, яким підпорядковані заклади освіти

Центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковані заклади освіти:

беруть участь у здійсненні освітньої політики;

розподіляють державне фінансування для закладів професійної та вищої освіти, що знаходяться у їх підпорядкуванні;

здійснюють функції засновника по відношенню до закладів, що знаходяться у їх підпорядкуванні.

Стаття 45. Повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування

1. Обласні ради, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, міські ради міст Києва та Севастополя:

затверджують план розвитку мережі закладів повної середньої освіти, закладів освіти та піклування для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей з особливими освітніми потребами;

заснують заклади освіти та піклування для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей з особливими освітніми потребами;

заснують, реорганізують та ліквідовують заклади професійної та вищої освіти комунальної форми власності;

делегують повноваження засновників закладів професійної освіти та закладів освіти та піклування для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей з особливими навчальними потребами обласній державній адміністрації;

заслуховують звіт обласної державної адміністрації щодо стану розвитку освіти в області;

здійснюють інші повноваження, передбачені спеціальними законами.

2. Обласні державні адміністрації, міські державні адміністрації міст Києва та Севастополя та створені ними структурні підрозділи з питань освіти, а також орган виконавчої влади АР Крим у сфері освіти:

аналізують стан розвитку освіти в області, готують звіт щодо стану розвитку освіти в області та забезпечують його публікацію на офіційному сайті;

забезпечують функціонування мережі закладів освіти та піклування для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей з особливими освітніми потребами;

створюють умови для функціонування мережі закладів середньої освіти;

на підставі висновків центрального органу виконавчої влади у сфері контролю (нагляду) у сфері освіти надають ліцензію закладам середньої освіти;

за результатами проведення додаткової акредитаційної експертизи надають закладам середньої освіти статус автономного закладу освіти у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти;

організують навчально-методичне забезпечення закладів дошкільної та середньої освіти;

забезпечують вдосконалення професійної кваліфікації педагогічних працівників;

створюють на запит закладів професійної та вищої освіти можливості для проходження практики;

створюють можливості для участі учнів і студентів у волонтерській діяльності на користь громади;

здійснюють соціальний захист працівників освіти, дітей, учнівської і студентської молоді, створюють умови для їх навчання і роботи;

надають організаційну підтримку та беруть участь у діяльності регіональних рад стейкхолдерів з розвитку професійної освіти;

вирішують у встановленому порядку питання, пов'язані з наданням особам, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, можливості здобувати середню освіту;

здійснюють інші повноваження, передбачені спеціальними законами.

3. Районні ради, міські ради міст обласного значення, міст Києва і Севастополя:

заснують заклади базової середньої та позашкільної освіти;

заснують заклади профільної середньої освіти на основі плану розвитку мережі закладів, затвердженого Обласними радами, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Київською міською радою;

гарантують доступність дошкільної та середньої освіти для всіх громадян, які проживають на відповідній території, та вживають заходів для забезпечення;

делегують повноваження засновників закладів базової середньої та позашкільної освіти, закладів повної середньої освіти районним державним адміністраціям;

заслуховують звіт місцевих органів управління освітою про якість освіти, стан і перспективи розвитку мережі закладів освіти, що знаходяться у їхньому підпорядкуванні;

4. Районні державні адміністрації, міські державні адміністрації міст Київ та Севастополя, міські ради міст обласного значення та створені ними структурні підрозділи з питань освіти:

забезпечують діяльність закладів повної середньої та позашкільної освіти;

забезпечують організацію обліку дітей дошкільного та шкільного віку;

контролюють дотримання норми Конституції про обов'язковість повної середньої освіти.

5. Районні ради у містах, міські ради (міст районного підпорядкування), сільські, селищні ради заснують заклади дошкільної та початкової освіти та забезпечують діяльність закладів дошкільної освіти.

Стаття 46. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що здійснює контроль (нагляд) у сфері освіти

1. Діяльність центрального органу виконавчої влади, що здійснює контроль (нагляд) у сфері освіти, спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через керівника центрального органу виконавчої влади у сфері освіти.

2. Центральний орган виконавчої влади, що здійснює контроль (нагляд) у сфері освіти:

проводить перевірку діяльності закладів дошкільної, середньої та професійної освіти;

проводить ліцензійну та акредитаційну експертизу закладів дошкільної, середньої та професійної освіти та готує висновки ліцензійної та акредитаційної експертизи, публікує їх на офіційному сайті та надає органу ліцензування;

спільно з Українським центром оцінювання якості освіти проводить сертифікацію педагогічних працівників.

Стаття 47. Повноваження Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти:

формує вимоги до системи забезпечення якості вищої освіти та аналізує якість освітньої діяльності закладів вищої освіти;

проводить ліцензійну експертизу, готує експертний висновок щодо можливості видачі ліцензії на провадження освітньої діяльності;

проводить акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти;

акредитує незалежні установи оцінювання та забезпечення якості вищої освіти;

виконує інші функції, передбачені законом України «Про вищу освіту».

Стаття 48. Інститут освітнього омбудсмена

1. У системі освіти діє Служба освітнього омбудсмена, яка займається розглядом скарг від осіб, що навчаються, та осіб, що навчають, у закладах освіти усіх рівнів.

2. Освітній омбудсмен уповноважений здійснювати перевірку обставин скарги. Заклади освіти та органи управління освітою зобов'язані надавати усю інформацію, яку вимагає освітній омбудсмен в процесі перевірки. Освітній омбудсмен має право безперешкодно відвідувати органи державної влади, органи місцевого самоврядування, заклади освіти усіх рівнів незалежно від форми власності

3. За результатами перевірки освітній омбудсмен виносить рішення щодо обґрунтованості чи необґрунтованості скарги, і на його основі може надавати рекомендації закладам освіти, органам управління освітою, правоохоронним органам.

4. Освітній омбудсмен надає юридичні консультації особам, що навчаються та навчають, чиї права було порушено під час освітнього процесу.

5. Освітній омбудсмен призначається на посаду Кабінетом Міністрів України.

6. Порядок подання скарг до освітнього омбудсмена, їх розгляду та іншої діяльності служби омбудсмена визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 49. Ліцензування освітньої діяльності

1. Юридична особа має право розпочати освітню діяльність та отримати статус закладу освіти певного рівня і типу лише після отримання в установленому законом порядку відповідної ліцензії.

2. Ліцензія на освітню діяльність видається уповноваженим державою органом на підставі позитивного висновку, складеного за результатами ліцензійної експертизи:

для закладів вищої освіти – Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти;

для закладів інших рівнів освіти – центральним органом виконавчої влади, що здійснює нагляд (контроль) у сфері освіти.

Ліцензія автоматично продовжується у разі успішного проходження подальшої акредитації усіх освітніх програм. Для початку освітньої діяльності за окремою спеціальністю заклади професійної та вищої освіти отримують відповідну ліцензію.

3. Висновки кожної ліцензійної експертизи публікуються на офіційних сайтах установ, що її проводили.

4. За результатами ліцензування центральний орган виконавчої влади у сфері освіти надає ліцензії на право здійснення освітньої діяльності закладам професійної та вищої освіти, а обласні державні адміністрації і орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері освіти надають ліцензії на право здійснення освітньої діяльності закладам середньої освіти, дошкільної та позашкільної освіти.

5. Невиконання або грубе порушення закладом освіти умов і правил ліцензійної діяльності, подання та розповсюдження недостовірної інформації щодо її здійснення є підставою для призупинення дії ліцензії до моменту усунення порушень. Відмова або неможливість усунути порушення умов і правил ліцензійної діяльності призводить до анулювання ліцензії.

6. Висновок про порушення закладом освіти умов і правил ліцензійної діяльності, подання та розповсюдження недостовірної інформації щодо її здійснення робить центральний орган виконавчої влади, що здійснює повноваження з нагляду (контролю) у сфері освіти для закладів дошкільної, середньої, професійної та позашкільною освіти в ході акредитаційної експертизи чи інспектування, і Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти в ході акредитації освітніх програм.

7. Рішення про призупинення або анулювання ліцензії на освітню діяльність приймає орган, що її надавав, у тому числі за поданням центрального органу виконавчої влади, що здійснює повноваження з нагляду (контролю) у сфері освіти

(для закладів дошкільної, середньої, професійної та позашкільної освіти), або за поданням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (для закладів вищої освіти).

Стаття 50. Акредитація закладів освіти (освітніх програм)

1. Акредитація закладів освіти (освітніх програм) – це механізм забезпечення якості освіти, в рамках якого уповноважена законом установа оцінює освітні та управлінські процеси закладів освіти чи окремі освітні програми на предмет відповідності державним стандартам освіти.

2. Акредитацію освітніх програм закладів вищої освіти здійснює Національне агентство із забезпечення якості освіти.

3. Акредитацію закладів дошкільної, середньої та професійної освіти здійснює центральний орган виконавчої влади, що здійснює нагляд (контроль) у сфері освіти через свої регіональні підрозділи.

4. Для закладів освіти державної та комунальної форми власності, а також для закладів середньої освіти інших форм власності акредитації є обов'язковою.

5. Для проведення акредитаційної експертизи відповідні установи залучають фахівців у сфері освіти. Для проведення акредитаційної експертизи закладів професійної та вищої освіти можуть залучатися представники професійних асоціацій, працедавців тощо.

6. За результатами акредитаційної експертизи закладів освіти видається сертифікат про акредитацію строком на 10 років.

7. Якщо за результатами акредитаційної експертизи виявлено невідповідність діяльності закладів дошкільної та середньої освіти стандартам освіти, закладу освіти надається період у один рік для усунення виявлених недоліків. Після завершення терміну, відведеного на усунення недоліків, проводиться повторна акредитаційна експертиза. Якщо за результатами проведення повторної акредитаційної експертизи виявлено, що недоліки не були усунені, органом

управління приймається рішення щодо звільнення керівника закладу освіти та інших змін в управлінні закладом, зокрема, щодо можливої реорганізації.

8. Заклад середньої освіти може подати заявку на проходження додаткової акредитації для отримання статусу автономного закладу.

9. Успішне проходження процедури акредитації дає право на отримання державного фінансування освітньої діяльності та видачу документів про освіту державного зразка.

10. Висновки акредитаційної експертизи публікуються на офіційному сайті центрального органу виконавчої влади, що здійснює нагляд (контроль) у сфері освіти.

Стаття 51. Автономія закладів освіти

1. Заклад освіти має академічну, організаційну та фінансову автономію, обсяг якої визначається цим та іншими законами про освіту і який не може бути звужений підзаконними нормативно-правовими актами, діями та рішеннями суб'єктів владних повноважень та їхніх посадових осіб.

2. Автономія закладів освіти передбачає їхнє право на:

академічну автономію, тобто право на розробку освітніх програм, навчальних планів, програм дисциплін (предметів), право вибору або розроблення власних методик навчання, організації освітнього процесу, право вибору навчально-методичного забезпечення, визначення змісту компонента освіти, що надається закладом освіти понад визначений державою обсяг;

організаційну автономію, тобто право на затвердження штатного розпису закладу у межах фонду оплати праці, прийняття на посади та звільнення з посад педагогічних, науково-педагогічних працівників та обслуговуючого персоналу, зокрема фахівців з інших держав;

фінансову автономію, тобто право вільного розпоряджання коштами закладу освіти в межах затвердженого бюджету, проведення власної політики щодо заробітної плати, матеріального та стипендіального забезпечення, заохочення і

стимулювання навчальної та наукової діяльності, набуття та розпорядження майном закладу освіти.

Стаття 52. Відкритість і прозорість у діяльності закладу освіти

1. Заклади освіти зобов'язані формувати відкриті та загальнодоступні ресурси з інформацією про свою діяльність та забезпечувати доступ до таких ресурсів шляхом розміщення їх в інформаційно-комунікаційних мережах.

2. Заклади освіти зобов'язані забезпечувати на своїх офіційних сайтах та у інші способи відкритий доступ до такої інформації:

статут закладу освіти;

структура закладу освіти;

акредитовані освітні програми, що реалізуються в закладі освіти з переліком навчальних дисциплін, курсів, предметів, практики, що передбачена відповідною освітньою програмою;

визначені обсяги підготовки за рахунок різних джерел фінансування та фактична кількість осіб, що навчається у закладі освіти;

мова (мови) навчання;

керівник закладу освіти, його заступники, керівники філій та структурних підрозділів закладу освіти (за їх наявності);

педагогічні та науково-педагогічні кадри, їхній освітній та кваліфікаційний рівень, займана посада, досвід роботи;

наявність вакантних посад та проведення конкурсу на їх заміщення;

електронні інформаційні ресурси, доступ до яких безкоштовно надається особам, які навчаються;

матеріально-технічне забезпечення закладу освіти;

напрямки науково-дослідницької діяльності (для закладів вищої освіти);

умови надання особам, які навчаються, соціальної підтримки;

наявність гуртожитків, інтернатів та вільних місць у них;

результати моніторингу якості освіти, матеріали самозвітів;

річний звіт про діяльність закладу освіти;

порядок надання платних освітніх послуг та їхню вартість.

3. Розпорядники бюджетних коштів у сфері освіти (заклади освіти, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування) на своїх офіційних сайтах оприлюднюють кошторис і звіт про надходження та використання коштів державного і місцевого бюджетів, спрямованих на забезпечення діяльності закладів освіти.

4. Інформація та документи, визначені у частині другій цієї статті, якщо вони не віднесені до категорії документів з обмеженим доступом чи таких, що містять державну таємницю, розміщуються для відкритого доступу не пізніше ніж через десять днів після їхнього затвердження чи внесення змін до них.

5. Перелік інформації, обов'язкової для оприлюднення, може доповнюватися і уточнюватися спеціальними законами для закладів різних рівнів освіти.

Стаття 53. Управління закладом освіти

1. Управління закладом освіти здійснюється на принципі поєднання колегіальних та єдиноначальних засад.

Органами управління закладом освіти є:

колегіальні органи управління закладом освіти;

керівник закладу освіти.

2. Керівники закладів освіти обираються за конкурсом і призначаються засновником закладу освіти шляхом укладання з ними контракту відповідно до порядку, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

3. Керівники закладів освіти щорічно звітують про свою діяльність перед загальними зборами (конференцією) колективу закладу освіти.

4. Повноваження керівника закладу освіти визначаються цим та іншими спеціальними законами, а також статутом закладу освіти.

5. В управлінні закладом освіти беруть участь колегіальні органи управління, що складаються з працівників, а також осіб, які у ньому навчаються.

6. Повноваження колегіальних органів управління закладом освіти на кожному рівні освіти визначаються спеціальними законами та статутом закладу освіти.

Стаття 54. Громадський нагляд за діяльністю закладу освіти

1. Громадськими органами управління закладами освіти є наглядові та (або) піклувальні ради закладів освіти.

2. Громадські органи управління є колективними суб'єктами управлінської діяльності, що формуються шляхом делегування до їхнього складу представників громадськості з числа осіб, які зацікавлені в ефективній роботі закладу освіти.

3. До складу громадського органу управління закладом освіти не можуть входити особи, які навчаються в ньому, керівники, педагогічні, науково-педагогічні та інші його працівники.

4. Кількісний склад громадського органу управління, його структура, порядок утворення, повноваження визначаються статутом закладу освіти, цим та іншими спеціальними законами.

5. Члени органу громадського управління виконують свої повноваження на громадських засадах.

6. Правом громадського органу управління закладом освіти є:

оцінка роботи керівника закладу освіти;

аналіз діяльності закладу освіти та визначення стратегії його розвитку;

контроль за виконанням бюджету закладу освіти;

пошук додаткових джерел фінансування закладу освіти, забезпечення його платоспроможності;

визначення політики щодо розширення прав та відповідальності осіб, які здобувають освіту в закладі освіти.

Стаття 55. Єдина державна електронна база з питань освіти

1. У системі освіти діє Єдина державна електронна база з питань освіти - автоматизована система збору, верифікації, оброблення, зберігання та захисту даних, у тому числі персональних, щодо закладів освіти, осіб, що навчаються, педагогічних, науково-педагогічних працівників.

2. Розпорядником Єдиної державної електронної бази з питань освіти є центральний орган виконавчої влади у сфері освіти.

3. Обов'язковими складовими Єдиної державної електронної бази з питань освіти є Державний реєстр закладів освіти та Державний реєстр документів про освіту.

4. Інформаційні системи Єдиної державної електронної бази з питань освіти розробляються і обслуговуються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти або іншою юридичною особою відповідно до угоди. Обсяг відомостей, що містять Державні реєстри, та порядок їх ведення встановлюється центральним органом виконавчої влади у сфері освіти.

5. Повний перелік та види інформації, яка міститься у Єдиній державній електронній базі з питань освіти, затверджується постановою Кабінету Міністрів України.

6. Усі дані, що містяться в Єдиній державній електронній базі з питань освіти, окрім персональних даних та інформації з обмеженим доступом, є доступними у форматі відкритих даних.

Розділ V Фінансово-господарська діяльність, матеріально-технічна база закладів освіти

Стаття 56. Фінансово-господарська діяльність закладів освіти та установ, організацій, підприємств системи освіти

1. Фінансування державних закладів освіти та установ, організацій, підприємств системи освіти здійснюється за рахунок коштів відповідних бюджетів, підприємств і організацій, а також додаткових джерел фінансування.

2. Держава забезпечує бюджетні асигнування на освіту в розмірі не меншому семи відсотків національного доходу, а також валютні асигнування на основну діяльність.

3. Кошти закладів і установ освіти, які повністю або частково фінансуються з бюджету, одержані від здійснення або на здійснення діяльності, передбаченої їх статутними документами, не вважаються прибутком.

4. Додатковими джерелами фінансування закладів освіти є:

кошти, одержані за навчання, підготовку, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів відповідно до укладених договорів;

плата за надання додаткових освітніх послуг;

кошти, одержані за науково-дослідні роботи (послуги) та інші роботи, виконані закладом освіти на замовлення підприємств, установ, організацій та громадян;

доходи від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, підприємств, цехів і господарств, від надання в оренду приміщень, споруд, обладнання;

дотації з місцевих бюджетів;

дивіденди від цінних паперів;

валютні надходження;

добровільні грошові внески, матеріальні цінності, одержані від підприємств, установ, організацій, окремих громадян;

інші кошти.

5. Розмір плати за весь строк навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів або за надання додаткових освітніх послуг встановлюється закладом освіти у грошовій одиниці України - гривні, з урахуванням офіційно визначеного рівня інфляції за попередній календарний рік.

Розмір плати за весь строк навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів або за надання додаткових освітніх послуг встановлюється у договорі, що укладається між закладом освіти та особою, яка навчатиметься, або

юридичною особою, що оплачуватиме навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів або надання додаткових освітніх послуг, і не може змінюватися протягом усього строку навчання. Типовий договір затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти.

Розмір плати за весь строк навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів або за надання додаткових освітніх послуг публікується у загальнодержавних друкованих засобах масової інформації та інформаційних збірниках центрального органу виконавчої влади у сфері освіти.

Кошти, отримані закладом освіти як плата за навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів або за надання додаткових освітніх послуг, не можуть бути вилучені в дохід держави або місцевих бюджетів. Зазначені кошти знаходяться у розпорядженні закладу освіти за умови, якщо вони спрямовуються на статутну діяльність закладу освіти.

Плата за навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів або за надання додаткових освітніх послуг може вноситися за весь строк навчання, підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації кадрів або надання додаткових освітніх послуг повністю одноразово або частками - помісячно, по семестрах, щорічно.

6. Кошти, матеріальні цінності та нематеріальні активи, що надходять безкоштовно у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань юридичних і фізичних осіб, у тому числі нерезидентів, закладам і установам освіти та науки, метою діяльності яких не є одержання прибутку, для здійснення освітньої, наукової, оздоровчої, спортивної, культурної діяльності, не вважаються прибутком.

7. У разі одержання коштів з інших джерел бюджетні та галузеві асигнування закладів освіти та установ, організацій системи освіти не зменшуються.

8. Бюджетні асигнування на освіту та позабюджетні кошти не підлягають вилученню та використовуються лише за призначенням.

Стаття 57. Матеріально-технічна база закладів освіти та установ, організацій, підприємств системи освіти

1. Матеріально-технічна база закладів освіти та установ, організацій, підприємств системи освіти включає будівлі, споруди, землю, комунікації, обладнання, транспортні засоби, службове житло та інші цінності. Майно закладів освіти та установ, організацій, підприємств системи освіти належить їм на правах, визначених законодавством.

2. Порядок, умови та форми набуття закладами освіти прав на землю визначається Земельним кодексом України.

3. Заклади освіти самостійно розпоряджаються прибутками від господарської та іншої передбаченої їхніми статутами діяльності.

4. Основні фонди, оборотні кошти та інше майно державних закладів освіти, установ, організацій та підприємств системи освіти не підлягають вилученню, крім випадків, передбачених законодавством.

5. Заклади освіти, що фінансуються з бюджету, а також підрозділи, технологічно пов'язані з освітнім процесом, не підлягають приватизації, репрофілюванню або використанню не за призначенням.

Розділ VI Міжнародне співробітництво

Стаття 58. Міжнародне співробітництво у системі освіти

1. Заклади освіти, наукові, науково-виробничі установи системи освіти, органи державного управління освітою мають право укладати договори про співробітництво, встановлювати прямі зв'язки із закладами освіти, науковими установами системи освіти зарубіжних країн, міжнародними організаціями, фондами тощо відповідно до законодавства України.

2. Заклади освіти та наукові, науково-виробничі установи системи освіти, органи державної влади та місцевого самоврядування мають право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність відповідно до законодавства на основі договорів,

укладених ними з іноземними юридичними, фізичними особами, мати власний валютний рахунок, створювати спільні підприємства.

3. Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти проводить роботу, пов'язану зі встановленням еквівалентності атестатів і дипломів, міжнародним визнанням навчальних курсів, кваліфікацій, вчених звань і наукових ступенів крім випадків, передбачених спеціальними законами.

4. Держава сприяє міжнародному співробітництву закладів освіти та органів управління освітою, виділяє їм відповідні валютні асигнування, звільняє від оподаткування, сплати мита і митного збору за навчальне, наукове та виробниче обладнання та приладдя, що надходять для них з-за кордону для навчальних і наукових цілей.

5. Валютні, матеріальні надходження від зовнішньоекономічної діяльності використовуються державними закладами освіти, науковими, науково-виробничими установами системи освіти для забезпечення їх власної статутної діяльності згідно з законодавством.

Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2016 року.

2. Навчання учнів за програмами дванадцятирічної повної середньої освіти починається з 1 вересня 2017 року.

3. Установити, що:

1) до приведення нормативно-правових актів у відповідність з цим Законом термін «навчальний заклад» в усіх відмінках і для всіх рівнів освіти прирівнюється до терміну «заклад освіти». Зміна законодавства, статутів закладів освіти, печаток, внутрішніх документів (положень, інструкцій тощо) відбувається поступово, у процесі виникнення необхідної потреби;

4. Визнати таким, що втратив чинність, Закон України «Про освіту»

5. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом, а також забезпечити приведення нормативно-правових актів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади у відповідність із цим Законом;

забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом.

6. Рекомендувати засновникам навчальних закладів протягом п'яти років привести тип і статuti навчальних закладів у відповідність із цим Законом.